

Wrocław, 30.05.2022

Prof. dr hab. Leszek Koczanowicz
SWPS Uniwersytet Humanistycznospołeczny
Filia we Wrocławiu

Recenzja pracy doktorskiej lek. Juliana Maciaszka pt.: „Zdrowie psychiczne a postawy społeczne w okresie pandemii SARS-CoV-2”

Pandemia, której wszyscy doświadczyliśmy w ostatnich latach była zjawiskiem dotykającym wielu sfer rzeczywistości społecznej. Dlatego niezwykle cenne są prace badawcze podejmujące ten temat z szerokiej perspektywy. Dają one bowiem możliwość oceny dalekosiężnych skutków pandemii, z którymi pewno będziemy się borykać długo po oficjalnym jej zakończeniu.

W recenzowanej pracy przyjęto właśnie taką perspektywę. Jak pisze jej autor w *Streszczeniu* celem badań była: „...ocena (1) porównania nasilenia objawów psychopatologicznych podczas pierwszej fali pandemii COVID-19 wśród pracowników medycznych i niemedycznych oraz wpływu zmiennych instytucjonalnych i indywidualnych na zdrowie psychiczne w obu grupach, (2) związku poziomu wiedzy na temat COVID-19 z nasileniem objawów psychopatologicznych oraz (3) związku nasilenia objawów psychopatologicznych na wyjściowy stosunek do szczepień przeciwko SARS-CoV-2” (s. 5). Cele te należy ocenić wysoko, gdyż ujmują one problemy badawcze mające duże znaczenie teoretyczne i praktyczne. W przypadku pierwszego z nich jest to poniekąd oczywiste, jako że wiele doniesień wskazywało, że pandemia prowadzi do nasilenia objawów psychopatologicznych, więc istotne było porównanie ich natężenia u tych, którzy potencjalnie mogli być najbardziej narażeni na zakażenie z tymi, dla których ta groźba była potencjalnie mniejsza. Drugi dotyczy ważnego teoretycznie problemu poznawczej reprezentacji sytuacji (wiedzy) a zagrożenia objawami psychopatologicznymi, co ma oczywiście przełożenie na praktykę profilaktyki zdrowotnej. Trzeci ma istotny wymiar praktyczny, gdyż dotyczy ważnego aspektu gotowości do szczepień.

Praca doktorska składa się z trzech artykułów, odpowiadających wymienionym wyżej celom badawczym, które niewątpliwie stanowią spójny cykl tematyczny, co odpowiada

wymogom Ustawy „O stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki”. Na cykl składają się następujące artykuły: (1) *Mental Health of Medical and Non-Medical Professionals during the Peak of the COVID-19 Pandemic: A Cross-Sectional Nationwide Study*; (2) *Unknown Enemy and Psychopathological Responses: A Cross-Sectional Nationwide Study Assessing the Knowledge About COVID-19*; (3) *Does Mental Health Affect the Decision to Vaccinate Against SARS-CoV-2? A Cross-Sectional Nationwide Study Before the Vaccine Campaign*. Artykuły te opublikowane zostały w pismach mających IF oraz znajdujących się na liście czasopism punktowanych MNIe.

Spójność cyklu zapewniają wspólne założenia teoretyczne oraz metody badania. Dzięki temu poszczególne studia mogą być ze sobą porównane i wzajemnie się uzupełniają tworząc pewną całość zasygnalizowaną w tytule pracy. Te wspólne elementy pokazana są bardzo wyraźnie we *Wstępie* do pracy, który składa się z pięciu podrozdziałów oraz w rozdziałach *Cel i założenia pracy* oraz *Materiał i metody badań*. Ostatni z tych rozdziałów składa się z czterech podrozdziałów. W rozdziale szóstym prezentowane są *in extenso* artykuły składające się na pracę. Rozdział siódmy to *Podsumowanie wyników i wnioski* a rozdział ósmy zawiera załączniki, w tym oświadczenia współautorów prac.

W pierwszym badaniu (artykuł (1)) analizowano nasilenie objawów psychopatologicznych u osób wykonywujących zawody medyczne w porównaniu z tymi, którzy pracują w innych sektorach gospodarki i życia publicznego. Badania wykonano na platformie internetowej metodą komputerowo wspomaganego wywiadu (CAWI). W badaniu używano Ogólnego Kwestionariusza Zdrowia-28 (General Health Questionnaire, GHQ-28) autorstwa Davida Goldberga i Valerie Hillier w polskiej adaptacji Zofii Makowskiej i Doroty Merez, a także inwentarza socjo-demograficznego oraz ankiety dotyczącej narażenia na zakażenie SARS-CoV-2, dostępności środków ochronnych, odbywania kwarantanny, zmianami godzin pracy i miejsca zatrudnienia, a także subiektywnymi odczuciami związanymi z okresem pandemii. Badania przeprowadzono na stosunkowo dużej próbie 2039 osób, co daje możliwość wyciągania wiążących wniosków. Uzyskano całą gamę interesujących wyników, z których wynika, że na nasilenie objawów psychopatologicznych narażeni są bardziej przedstawiciele profesji medycznych. Interesujące są też wyniki wskazujące na złożoność relacji między stanem rodzinnym osób badanych a nasileniem objawów psychopatologicznych oraz te, które wskazują na somatyzację tych objawów. Wyniki są bardzo szczegółowo analizowane w *Dyskusji*, która pozwala porównać je z uprzednimi badaniami i założeniami teoretycznymi. Generalnie rzecz biorąc badanie jest

przeprowadzone prawidłowo i przynosi istotną nową wiedzę na temat skutków pandemii. Zaletą jego duża grupa badana. Pewną wadą, o której zresztą wspomina się w artykule jest przypadkowy dobór grupy. Uważam też, że przydałoby się zróżnicowanie zawodów medycznych, gdyż z oczywistych względów zagrożenie nie jest w nich równomiernie rozłożone. Niewątpliwie jednak wyniki badania mogą mieć istotne znaczenie dla praktyki, gdyż pozwalają wyróżnić grupy zawodowe i demograficzne, które mogą potrzebować odpowiedniej interwencji. Zwraca uwagę bardzo dobrze przeprowadzona *Dyskusja* wyników, która pozwala na wyciągnięcie wielu ciekawych i inspirujących wniosków.

Drugie badanie (artykuł (2)) dotyczyło relacji między wiedzą na temat pandemii COVID-19 a nasileniem objawów psychopatologicznych. Podobnie jak w badaniu (1) stosowano kwestionariusz GHQ-28 oraz inwentarz socjo-demograficzny. Ważnym elementem badania był kwestionariusz mierzący wiedzę o pandemii. Wyniki pokazały, że istnieje ujemna korelacja między poziomem wiedzy o pandemii a nasileniem objawów psychopatologicznych. W interesującej i wyczerpującej *Dyskusji* wyników rozważano dwa możliwe mechanizmy przyczynowe. Rozstrzygnięcie, który z nich jest bardziej prawdopodobny wymagałoby, jak sądzę, przeprowadzenia dodatkowych badań, ale ważne jest, że w pracy znalazły się takie alternatywne wyjaśnienia. Omawiane studium ma duże znaczenie teoretyczne, gdyż eksploruje ważny problem relacji między wiedzą a psychiką, a także z oczywistych względów ma duże znaczenie praktyczne, pokazując choćby, jak ważne jest popularyzowanie informacji o pandemii. Uważam jednak, że w poszukiwaniu hipotez wyjaśniających warto byłoby się odwołać do dobrze ugruntowanej w psychologii teorii dysonansu poznawczego, która mogłaby być odniesiona do niektórych z uzyskanych wyników.

W badaniu trzecim (artykuł (3)) badano zależności między wiedzą o pandemii, nasileniem objawów psychopatologicznych, pewnymi danymi socjo-demograficznymi a deklarowaną intencją poddania się szczepieniom na COVID-19. Uzyskane interesujące wyniki, że jest dwubiegunowy podział na tych, którzy chcą się zaszczepić (18%) a tymi, którzy zdecydowani są tego nie robić (24%). Interesujące jest to, że aż 57% nie miało pewności co do swej decyzji. Ta ostatnia grupa może być najciekawsza i warta przeprowadzenia kolejnych badań. *Dyskusja* wyników, podobnie jak w poprzednich badaniach, jest kompetentna i wyczerpująca, dostarcza wielu inspiracji teoretycznych i dla praktyki. Sądzę jednak, że pracę dodatkowo wzbogaciłoby sięgnięcie też po badania

socjologiczne przeprowadzone w czasie pandemii, jak choćby to przeprowadzone na dużej próbie przez naukowców z UMK w Toruniu

(https://repozytorium.umk.pl/bitstream/handle/item/6434/UMK_pandemia.pdf?sequence=3).

Wykorzystanie wyników takich badań mogłoby poszerzyć pulę możliwych wyjaśnień wyników.

Podsumowując: przedstawiona do recenzji praca doktorska stanowi oryginalne, dobrze zaplanowane i przeprowadzone studium badawcze, które dotyczy ważnego teoretycznie i praktycznie problemu. Trzy artykuły, które składają się na rozprawę doktorską stanowią całość pozwalającą zrekonstruować najważniejsze problemy społeczne i psychopatologiczne związane z pandemią COVID-19. Doktorant wykazał się zdolnością do stawiania i rozwiązywania problemów naukowych zgodnie z zasadami metodologii. Przeprowadzenie badań jest naj najbardziej prawidłowe, a analizę wyników i ich dyskusję uznaję wręcz za wzorowe. Praca spełnia wszelkie wymogi stawiane rozprawom doktorskim warunki określone w ustawie z dnia 14 marca 2003 „O stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki” (Dz.U. Nr 65, poz. 595 z póź. zm.). Wnoszę więc do Wysokiej Rady Dyscypliny Nauki Medyczne Uniwersytetu Medycznego im. Piastów Śląskich we Wrocławiu o dopuszczenie lek. Juliana Maciaszka do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

